

Brussel - Geraardsbergen

Jong en oud, nat en koud

27 januari 2013

New York heeft zijn Statue of Liberty, het Vrijheidsbeeld. Kopenhagen heeft Den Lille Havfrue. Pardon: De Kleine Zeemeermin. En Brussel heeft zijn Manneken Pis. Daarmee zijn drie belangrijke monumenten op de wereldkaart gezet. Netjes gerangschikt naar grootte. Van megalomaan monumentaal tot tenenkruellend onnozel. Het Vrijheidsbeeld komt uit Frankrijk en het was oorspronkelijk bedoeld voor Egypte maar die konden het niet betalen. Toen werd het aan Amerika geschonken. Waarom degenen die het zich niet konden permitteren moesten betalen en degenen die het zich wel konden veroorloven het enorme beeld gratis kregen, dat is waarschijnlijk een mysterie. Of de infame Franse slag. De Kleine Zeemeermin is een sprookje van Hans Christian Andersen. Het beeldje in de haven van Kopenhagen dat het meerminnetje voorstelt is 1,25 meter groot. Het is uitgegroeid tot één van de belangrijkste toeristische attracties van de stad. Herhaalde malen werd het beeldje gevandaliseerd. Waarop heel Denemarken op zijn achterpoten stond. Tot de inwoners van Legoland toe. Manneken Pis is een bronzen beeldje in het centrum van Brussel. Het is 58 centimeter hoog en het stelt een bloot, plassend jongetje voor. Als toppunt van vernuft laat hij inderdaad water klateren.

Onnozelheid als cultureel erfgoed

Ergens halfweg de jaren vijftig van vorige eeuw hadden mijn ouders kennissen wonen in Brussel. Daar zijn we ooit eens, o groot avontuur, een paar dagen gaan logeren. Bij die gelegenheid hebben we drie zaken bezocht: de vlooiemarkt, de Innovation (een grootwarenhuis) en Manneken Pis. Wat dat laatste betreft had men mij vooraf behoorlijk gek gemaakt door er een waas van geheimzinnigheid rond te weven die me zo ongeveer uit mijn vel deed springen van nieuwsgierigheid. Toen ik dan uiteindelijk met het Manneke werd geconfronteerd, dacht ik eerst dat we op de verkeerde plaats waren terechtgekomen. Het viel me dus nog niet weinig tegen, dat fontein-tje. Tot groot vermaak van de *Kiekenfretters* (Kippenvreters, de spotnaam van de Brusselaars) waarmee we op stap waren. Eigenlijk vond ik de talrijke souvenirwinkel-tjes die als aasvliegen rond het Manneken zwermde veel boeiender. Hoewel daar ook alleen maar blinkende troep werd verkocht. Dezelfde truc, het vreselijk opkloppen van een hoop toeristenschuim, heb ik ook zelf nog eens uitgehaald, moet ik met enige schaamte bekennen. Toen een Amerikaanse bij ons verbleef had ik vooraf ook

1659 **1519**

50 km
Van 't Jongste
naar 't Oudste
MANNEKEN-PIS

Radstappers

Noodnummer:
0479 410 920

Je begrijpt toch niet wat die Japanners hier komen zoeken bij het Manneken. Ze hebben er zelf één! Dit jongetje staat te wateren in het station Hamamatsucho. Ze maken ook nog steeds alles na.

Foto van het internet. Vrij te gebruiken.

heel veel verwachtingen gewekt bij het wicht en haar reactie was nagenoeg dezelfde als die van mij, veertig jaar eerder. Nog maar kort geleden werd het Manneken in de pers tot de meest over het paard getilde attractie van Europa verklaard in termen als *“...onbeduidend klein, omsingeld door toeristen en zakkenrollers...”* Met de waarschuwing om in een heel wijde bocht rond Manneken Pis heen te lopen. De Grote Markt is trouwens vlakbij en die is heel wat meer de moeite waard om ze eens te bezoeken.

In de ranglijst van de meest tegenvallende bezienswaardigheden in Europa die in reisgidsen worden aangeprezen, staat ons Manneke dus helemaal bovenaan. Of hoe wij Belgen groot kunnen zijn in het triviale.

De toeristen zijn blijkbaar zwaar teleurgesteld in de geringe gestalte van het plassende ventje. Eigenlijk zijn de horden Japanners die zich tsjilpend en kwetterend rond het beeldje verdringen nog de grootste attractie. Die hebben zoiets blijkbaar nog nooit te zien gekregen en ze staan mekaar aan te stoten en te giechelen als een bende bakvissen op schoolreis. Het lachen vergaat hen echter al snel wanneer ze merken dat een pickpocket er met hun Nikon- of Canon-camera vandoor is.

Ongelogen bewogen

Per slot van rekening is het Manneke een stadsfontein. Niets meer. Niets anders. In vroegere eeuwen was er uiteraard van een waterleiding geen sprake. Ook niet in de steden van toen. In die tijd haalden de stadsbewoners hun drinkwater bij één van de vele Brusselse fonteinen. In de oude archieven van de Kathedraal van Sint-Michiël en Sint-Goedele, het belangrijkste kerkgebouw in het oude centrum van Brussel, blijkt dat reeds in 1388 er sprake is van de „Juliaenekensborre“ op de hoek van de Stoofstraat en de Eikstraat. Precies daar waar nu het huidige bronzen beeldje zijn ding staat te doen. Toentertijd werd daar het water van de Coudenberg afgetapt in een bron, de bron van de Kleine Juliaan. Juliaan was trouwens de naam van het stenen beeldje dat daar als fontein stond opgesteld.

Het Brusselse Manneken

Een zeer oude foto van Manneken Pis in Brussel. Met zijn omgeving. De foto is afkomstig uit mijn verzameling Ken Uw Land van Cichorei De Beukelaer. Een surrogaatkoffie die eertijds heel populair was als vervanger voor de dure echte koffie.

Het beeldje heet in het Frans trouwens nog steeds *“Petit Julien”*. Andere fonteinen waren de Drie Maagden, de Spuwer en het Leeuwen.

In een tekst van 1451 of 1452 duikt voor de eerste keer de naam op zoals we hem nu kennen: *“fonteyn d'Menneken pist”*. Het was pas in 1619 dat het stenen Manneken Pis vervangen werd door eentje in brons. Voor het ontwerp hadden de vroede vaders van de stad Brussel toen Hieronymus Duquesnoy de Oudere aangesproken. In zijn tijd een befaamd beeldhouwer.

Het beeldje heeft een bewogen geschiedenis gekend.

Het moet zijn dat de wat ongewone vorm van deze stadsfontein de Brusselaars bijzonder aansprak want ze sloten het

Manneken direct in hun hart. Tijdens de beschietingen van de stad door de *Zonnekoning Lodewijk XIV* in 1695, werd het beeldje zorgvuldig van zijn sokkel gehaald om het ventje tegen mogelijke beschadiging te beschermen. Op 19 augustus van dat jaar werd het triomfantelijk weer op zijn voetstuk geplaatst. Bij die gelegenheid werd boven zijn hoofd de volgende psalmtekst geplaatst: *"In petra exaltavit me, et nunc exaltavi caput meum super inimicos meos"*. (De Heer plaatste mij op een stenen sokkel, en vandaag steek ik met mijn hoofd boven mijn vijanden uit). Die tekst, of een andere, is er nu niet meer.

In 1745 werd het beeldje weliswaar niet beschadigd maar het werd wel gestolen. Door Engelse soldaten, nota bene. Ze gingen ermee aan de haal doch de inwoners van Geraardsbergen konden het de soldaten afhandig maken. Ze gaven het beeldje terug. Nadat ze het eerst tentoonstelden op hun Grote Markt. De Brusselaars beweren dat ze uit dankbaarheid een replica van het beeldje schonken aan de stad Geraardsbergen. Een bewering die op protestkreten wordt onthaald in de stad aan de Dender. Daar heeft men oude stadsrekeningen gevonden waaruit zou blijken dat het ventje dat tegen de pui van het stadhuis met zijn geriefje in de hand staat, veel ouder is dan die Brusselse parvenu.

In 1747, twee jaar later dus dan het voorgaande drama, werd het beeldje tot twee keer toe door Franse soldaten geroofd. Het was dan al tot de status van icoon verheven bij zoverre zelfs dat er als reactie op de diefstallen onlusten ontstonden in de stad. Een echt bloedbad kon maar op het nippertje vermeden worden. *Koning Lodewijk XV* liet ten eerste de soldaten straffen die het beeldje hadden ontvreemd. Vervolgens, om de opgezweeptе emoties te bedaren en de Brusselaars opnieuw gunstig te stemmen, gaf hij het Manneken een prachtig met goud geborduurd kostuum, een hoed met een wuivende veer en een degen. Tevens werd Manneken Pis tot de adel verheven en tot ridder geslagen in de orde van Saint-Louis. Dit hield bijvoorbeeld in dat de Fransen hem in het voorbijgaan eerbiedig moesten groeten... Moet kunnen. Indien Willem Tell de hoed moest groeten die landvoogd Gessler op een staak op het dorpsplein had laten zetten en Caligula zijn paard Incitatus tot consul kon bevorderen, dan is het toch logisch om voor een fonteintje een knieval te doen. De Franse koning was nochtans niet de eerste om het Manneken in het pak te steken. Die twijfelachtige eer komt *Maximiliaan-Emmanuel van Beieren* toe. Hij was van 1692 tot 1714 gouverneur-generaal van de Oostenrijkse Nederlanden. Deze keurvorst nam in 1698 deel aan een feest van de haakbusschutters, de arquebusiers. Hij slaagde erin de oppergaai neer te halen zodat hij tot koning van de gilde werd uitgeroepen. Maximiliaan die aldus gouverneur en koning tegelijk werd, schonk, gek van glorie, al zijn gildebroeders een pak uit blauw Beiers laken. Hij liet ook Manneken Pis zo aankleden. Maximiliaan-Emmanuel gaf daarmee de aanzet tot een traditie die nog steeds levend is. Bij bijzondere gelegenheden wordt het Manneken een passend gewaad aangemeten. Door de eeuwen heen zijn er dat behoorlijk veel geworden. Het zouden er ondertussen, afhankelijk van de bron, 600 tot 800 moeten zijn. De bewaring ervan werd toevertrouwd aan een echte kamerheer: de raszuivere *Brusseleir* Jacques Stroobants. Hij is ook belast met het aankleden van het Manneken op bijzondere feestdagen. De vrouw van de kamerheer heeft tot nu toe ongeveer tweehonderd kostuums voor Manneken Pis gemaakt. Deze kledingstukjes worden zorgvuldig bewaard in het *Stedelijk Museum, het Broodhuis*, op de Grote Markt.

Bloot of aangekleed, in 1817 was het alweer van dat: het Manneken was verdwenen! In een krant verscheen het volgende gedichtje dat de Brusselaars moest troosten in deze vreselijke uren. Vooral de meisjes, schijnt het:

*Ey lieve meisjes! Staakt geschrei
Al koomt gy door dees dievery
een zoeten troost te missen;
hij zal met nerstig onderzoek
nog wel eens koomen uit den hoek
om zonder schroom te pissen.*

Het moet zijn dat het beeldje werd teruggevonden want in de nacht van 2 op 3 oktober

1817 werd het alweer gestolen. Dit keer door iemand die pas uit de gevangenis kwam. De zoektocht duurde vervolgens lang en Brussel was zeer ongerust. Uiteindelijk werd het beeldje teruggevonden. In stukken! Die brokken werden aaneen gepast en als mal gebruikt om er een nieuw Manneken mee te gieten. Het is dat beeldje waarrond de Japaners zich op onze dagen flitsend en gniffelend verdringen.

Bendes legendes

Het heet dat Manneken Pis wereldberoemd is vanwege zijn guitige uiterlijk en de legenden die om zijn persoon werden geweven. Ik betwijfel het. Tenminste toch wat die legenden betreft. Waarschijnlijk zal wel geen enkele van de bezoekers uit den vreemden weet hebben van de verhalen die met het Manneken zijn verbonden.

De bekendste legende vertelt dat een jongetje de stad redde door de vlammen van een beginnende brand of een brandende lont te blussen door erop te plassen. Zoiets als Hansje Brinker in Nederland die met zijn vinger het gat in een dijk dicht hield en zo een dijkbreuk voorkwam. Trouwens, in de film „De Zaak M.P.“ van Bert Haanstra van 1960 stellen Nederlanders Manneken Pis. Waarna de Belgen zich wreken door in Nederland het beeldje van Hans Brinker te roven.

Een ander verhaal zegt dat een kleine jongen tegen de deur van een heks geplast had. Die woonde op de plek waar nu nog steeds de fontein staat. De heks was daarover zo vreselijk verbolgen dat zij de kleine jongen ter plaatse in een standbeeld veranderde. Dat was in het jaar dat de uilen spraken. Een weinig bekende periode in onze vaderlandse geschiedenis.

Nog een andere legende zegt dat een man zijn zoontje kwijt was. Na twee dagen intens zoeken vond hij het kind vlakbij de plek waar nu de fontein van Manneken Pis staat. Toen de vader het kind zag, was de kleine aan het plassen. Uit dankbaarheid liet de vader daarop een fontein maken met een beeldje van een plassende jongen.

Oude plas

Lang geleden schreef *Johannes van Waesberghe* de geschiedenis van Geraardsbergen. Hij was de eerste om dat te doen. In wat hij vertelt over 1624 staat: *“De stad telt zoveel bronnen, dat zij hierin de andere steden van de Nederlanden, behalve Brussel, overtreft”*.

De Marbol, de grote stadsfontein op de Grote Markt in Geraardsbergen

Het was de Oudenberg die daarvoor zorgde. Toen en ook nu nog. Talrijke grondwaterstromen komen van de helling af en voeden op die manier de bronnen in de stad. Het kon dus niet anders of ook in Geraardsbergen stonden vele fonteinen die hetzelfde doel dienden als die in Brussel. In de 15^e eeuw, de late Middeleeuwen dus, stonden op de Markt in Geraardsbergen vier fonteinen, die noodzakelijk waren voor de drinkwatervoorziening van mens en dier. De eerste was de „*merchborre*“ (de Marktbron) oftewel de „*groete fonteyne*“ (de Grote Fontein). Die is zelfs nu nog te zien. Hij staat bekend als de „*Marbol*“. Daarnaast was er ook het „*cleen fonteynken vor scepenen huus*“ (het klein fonteyntje voor het stadhuis). Het verdween eerst, maar in 1835 werd het opnieuw gebruikt. De derde bron was de „*fonteyne up de marct voer den ghulden cop*“ (de fontein op de Markt vóór de Gulden Kop). Het staat te boek dat deze fontein werd geplaatst in 1400. De laatste in het rijtje is het „*borrekin dat staet tuschen der capellen up de merct ende mijns heren sprochiaens*“ (bronnetje gelegen tussen de kapel op de markt en het huis van de parochiepriester). En zo waar, op de plaats van dat fonteyntje uit 1400 staat er

Het oudste Manneken. Dat in Geraardsbergen.

nu toch wel een plassend jongetje zeker! Een beeldje, let wel. Zeer origineel wordt dat waterwerk Manneken Pis genoemd. Ja, ze gaan het daar in Geraardsbergen soms ver zoeken. Maar eh... je mag het niet verder vertellen doch het Manneken daar is niet echt! Nee, sst, zwijg erover zeg, of ik wordt gelynacht de volgende keer dat ik me aan de voet van de Muur durf vertonen. Akkoord, ze hebben daar een oude stadsrekening van onder het stof gehaald. En toen iedereen was uitgeniesd zagen ze dat er reeds in 1459 een pissertje was neergezet. Dat was om een beeld te vervangen dat door rovende en brandschattende Gentenaars werd gestolen. Het verdwenen beeld was een leeuw geweest. Het lag dus voor de hand daar een plassend jongetje voor in de plaats te zetten. Wie zou het verschil merken, nietwaar?

De Geraardsbergenaars waren redelijk erg in hun gat gebeten over het verlies van het ornament op hun fontein. Maar de Gentenaars losten de leeuw niet meer.

Er werd hard en veel nagedacht over de kwestie en in

1455 kreeg de stadsmagistraat van Geraardsbergen de ingeving om bij de Brusselse fonteinmeester Jan Van Der Schelden een ornament voor de fontein te bestellen „*hem bidde dat hij soude willen doen maken een lattoenen mannekin*“. Zo zeiden ze dat wanneer ze een ventje wilden in messing. Het eerste Manneken Pis dat vervolgens geleverd werd, bleek te groot voor de sokkel waarop het moest geplaatst worden. Waarschijnlijk een misverstand omtrent de ellen, voeten en duimen die van stad tot stad verschilden. Dus werd er een bestelling geplaatst voor een kleiner beeldje. In het voorjaar van 1459 zag dat, na een ware ezelsdracht, het levenslicht. Het geelkoperen ventje woog 45,5 pond. Manneken Pis van Geraardsbergen was een feit. Daarmee is het beeldje wel ouder dan zijn beroemde evenknie in Brussel. Die werd daar geplaatst in 1619, zoals we al zagen. Precies 160 jaar verschil. „*t En es nie woer!*“ roepen ze in Brussel. In 1388 stond er op de hoek van de Stoof- en de Eikstraat al een fontein met een stenen Manneken. Ze kunnen daar al veel beweren want het beeldje zelf is niet bewaard gebleven en een afbeelding ervan al evenmin. Edoch, vanaf 1452 verschijnt de naam Manneken Pis in de stadsarchieven. 1452? Wel, wel, dan zouden ze toch de eersten geweest zijn daar in Brussel... Ik laat het dispuut over aan de *Kiekenfretters* en de *Mastelleneters*. In dergelijke ingewikkelde en zwaarwegende discussies ga ik me niet moeien.

Maar dat Manneken daar in Geraardsbergen, ik zei het reeds, dat is zo vals als monopolygeld! Ja, echt. Het Manneken Pis dat je kan zien op de Markt bij het stadhuis is niet het origineel meer. Dat oorspronkelijke beeldje ging verloren. Ziedaar. Stadsrekeningen of niet, het is namaak. Hmm, nu ik er over nadenk: dat in Brussel is toch ook maar een afgietsel? Enfin, passons. Maar pas op, dat gaat nog verder, weet je. Het beeldje dat onder het pui van het stadhuis staat, zelfs dat is een kopie! Sterk verhaal, niet? Het „echte“ staat in het Manneken-Pis-museum op de markt van Geraardsbergen. Tiens, zou dat ook staan te pissen daar in het museum? Geen idee... Ik zal er toch eens moeten gaan kijken.

Klop maar op

Om hun eigen Manneken overal ter wereld minstens zo bekend te maken als dat in Brussel, werd in Geraardsbergen in 1984 een *Broederschap van het Geraardsbergse Manneken Pis* opgericht.

Sinds 1993 wordt er op de tweede zondag van juni jaarlijks een kapittelzitting gehouden. Op die zitting worden dan eventueel nieuwe gezellen en gezellinnen opgenomen in de schoot van dit illustere gezelschap. De plechtigheid wordt traditioneel afgesloten met een

Gouden Manneken Pisworp. Daarbij heeft men zich laten inspireren door de eigen Krakelingenworp op de Oudenberg. Er wordt bij de worp van het Manneken allerlei in de menigte geslingerd en tussen de geworpen Manneken Pissnoepjes... Pissnoepjes? Hmm, dat klinkt toch niet echt aantrekkelijk. Iets voor mannen met zeiksnorren, misschien... Maar goed, er zitten tussen die bewuste snoepjes twee van een bijzondere waarde en betekenis. Wie ze kan vangen krijgt, respectievelijk, een replica op ware grootte van het Geraardsbergse Manneken Pis en als hoofdprijs een gouden Manneken Pis-juweel ter waarde van 250 euro.

Op de tocht

Op zondag 27 januari staat onze eerste organisatie van het jaar op het programma. Meteen wordt gekozen voor één van de uithangborden, namelijk Manneken-Pis. Naast de Muur en de Mattentaart, een even belangrijke M aan de „Giesbergse“ kroon. Voor dit jubileumjaar doen we er nog een extraatje bovenop, „Van ‘t Jongste naar ‘t Oudste Manneken-Pis“. Een unieke wandeltocht tussen Brussel en Geraardsbergen.

Ziedaar de wervende tekst waarmee de wandelclub De Padstappers hun wandeling al maanden geleden hadden aangekondigd. Er is elk jaar wel een Manneken Pis-tocht maar de afstand van vijftig kilometer van deze uitgave is toch redelijk uitzonderlijk. Pas om de vijf jaar wordt die op de kalender gezet.

Wanneer een mens dat traject loopt, dan kom je al eens ergens. We vertrokken aan het Centraal Station in Brussel. Daar waren we per autobus heen getransporteerd. Over de, terecht, wereldberoemde Grote Markt kwamen we in de Stoofstraat. Het was nog donker. Om zeven uur in de morgen in deze tijd van het jaar is dat vrij normaal. Het maakte wel dat ik hét Manneken niet gezien heb. En gehoord al evenmin. Er was namelijk geen water dat klaterde. Tot zelfs een dag voordien was de temperatuur nog flink onder nul geweest en daardoor zal het wel nodig geweest zijn om het water van de kleine af te knippen. Teneinde bevriezing en openbarsten van de edele deeltjes te voorkomen. Hij mag wel lekken maar enkel via de gebruikelijke opening.

Veel van het begin van de wandeling speelde zich dus in de halve duisternis af. Zo ook onze tocht door de *Marollen*, eertijds een volkswijk en de thuishaven van het echte „Ketje“, de geboren Brusselaar, die zich van een vreemd mengsel van Vlaams en Frans bediende. Een kluit straten waar nu hoofdzakelijk migranten wonen. Langs het station van Brussel-Zuid verlieten we onze hoofdstad, op naar de heuvelstreek die Bruegel zo inspireerde: het Pajottenland. Of de dorpen die we passeerden inderdaad pittoresk waren kan ik niet zeggen. Het lag op de meeste plaatsen zo vervaarlijk glad (een laagje water over ijs) dat ik voortdurend naar mijn voeten heb gekeken en ik dus weinig van het landschap heb gezien. Bijzondere namen hebben de dorpen en gehuchten hier alleszins wel: Sint-Gertrudis-Pede, Nachtegaal, Opperbuzingen, IJzeringen, Nellekouter, Onze-Lieve-Vrouw Lombek en Woestijn. Het Neigembos bezoeken was een bezoeking door de smeltende sneeuw en de gladheid. Er werden ons trouwens geen veldwegen bespaard onderweg naar Denderwindeke, Waarbeke, Onkerzele en tenslotte Geraardsbergen.

Geertrui te voet

Sint-Gertrudis-Pede is een dorp in het Vlaams-Brabantse Schepdaal, dat op zijn beurt een deelgemeente is van Dilbeek. Het lijkt dus een beetje op die Russische matroesjkapoppetjes.

De legende vertelt dat Sint-Gertrudis, abdis van Nijvel, onderweg was naar Lennik toen haar koets in de modder bleef steken. Ze was daarom verplicht haar weg te voet verder te zetten. De naam Pede zou dan komen van de Latijnse vertaling van „te voet“. Het is een aardig verhaal maar er bestaat ook een Sint-Anna-Pede dus daar zou het dan Sint-Anna moeten geweest zijn die met de dooi op weg was.

Sint-Gertrudis-Pede ontstond rond de plaats waar verschillende kleine beekjes samenvloeien om samen de Pedebek te vormen. Rond deze beekjes lagen er drie versterkte hoeves die oorspronkelijk van de abdij van Nijvel afhingen en later van de Heren van

De Pedemolen

Gaasbeek. In 1890 werd Sint-Gertrudis-Pede een autonome parochie, die zich uitstrekte over de gemeenten Schepdaal, Itterbeek, Sint-Martens-Lennik en Vlezenbeek. De Pedebeek maakte het ook vanzelfsprekend dat er daar watermolens zouden gebouwd worden. Wat ook gebeurde. Ons is slechts één daarvan overgebleven: *de Pedemolen*. Het is zelfs nog de enige korenwatermolen in het Pajottenland die zogenaamd „maalvaardig“ is. Hetgeen betekent dat er daar werkelijk nog graan kan gemalen worden op de traditionele manier. Sinds 1975 is de Pedemolen erkend als beschermd monument.

De eerste sporen die van deze molen terug te vinden zijn komen uit 1392. Toen maakte hij deel uit van de vijf banmolens van het Land van Gaasbeek. Een molen dus waar de boeren binnen een bepaalde straal eromheen verplicht waren hun graan te laten malen. Wie daarvoor een andere molen opzocht werd streng gestraft.

De huidige molen werd in 1763 gerestaureerd en uitgebreid met een woonhuis. Dat was nodig gebleken omdat de hele zaak was afgebrand.

Tot in 1963 werd er met waterkracht gemalen. Daarna schakelde men over op een elektromotor. In 1970 werd de maalderij volledig stilgelegd. In 1989 werd de molen eigendom van de gemeente Dilbeek. Eind 1990 werd, dankzij de samenwerking van verschillende werkgroepen, de molen door Dilbeek opnieuw gerestaureerd zodat hij nu weer kan gebruikt worden voor het malen van graan.

De hondenmolen in de Pedemolen. Langs het deurtje werd de hond in het rad gelaten en wanneer hij vervolgens begon te lopen, werd het rad aan het draaien gebracht.

Het is een molen met een bovenslagrad. Bij de laatste restauratie werd het molendomein uitgebreid met spaarvijvers. Dat is een soort buffervoorraad aan water voor wanneer het debiet van de molenbeek niet groot genoeg zou zijn. In „stille“ periodes wordt dan water opgespaard in die vijvers dat later kan gebruikt worden voor de aandrijving van het rad.

Of de inrichting origineel is of een replica weet ik niet, maar er is daar ook een hondenmolen! Dat is een vertikaal rad waarin men een hond liet lopen. Een soort tredmolen dus. Zoiets als wat een hamster doet met zijn speelgoedje. Het rad van de hondenmolen ging door het lopen het beestje aan het draaien en die energie werd gebruikt voor werkzaamheden op de hoeve die lang duurden en vervelend waren. Zoals melk tot boter karnen.

De Oude en zijn kunst

De Oude en zijn kunst

Van de watermolen van Pede bestaan afbeeldingen uit de zestiende eeuw. Bruegel heeft ze gemaakt en die man, Pieter Bruegel de Oude, was hier werkelijk ook thuis. In de hele streek zelfs. In het geval van de molen in Pede nam Bruegel die als model voor zijn schilderijen *De terugkeer van de kudde* en *De ekster op de galg*.

Het was dus vooral in de Pedevallei dat de schilder veel inspiratie vond. Wereldberoemd werd het kerkje van Sint-Anna-Pede, dankzij de *Parabel der blinden*. De meer dan bekende *Boerenbruiloft* zou hebben plaatsgevonden in de schuur van de Herberg De Kroon

aan de Kroonweg. Uitgaande van die overlevering werd op die plaats een nieuwe schuur gebouwd. Verder zijn op de schilderijen de *Hooioogst* en de *Korenoogst* de kerken van Itterbeek en Dilbeek te zien.

Het zijn zaken die men daar wel wil weten hebben. Zo heeft men daar nu een Bruegelwandeling en een Bruegelfietsroute uigedokterd. Het is zowaar bijna een openluchtmuseum geworden door de 19 reproducties van Bruegels mooiste schilderijen die zijn opgesteld langs de routes. De reproducties zijn kleurecht en weerbestendig. Ik heb weliswaar een wegwijzer er naartoe gezien maar ons traject lag anders.

Een fragment van het schilderij „De ekster op de galg“ van Pieter Bruegel de Oude. Rechts onderaan staat de molen van Pede.

Hoe lief is de vrouw van Lombeek

Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek is een deelgemeente van Roosdaal en als zodanig ligt het in Vlaams-Brabant. Veel vroeger, in de Karolingische tijd, had men dat zo niet begrepen en toen zei men dat het dorp in de Brabantgouw lag. Later, tot het einde van de achttiende eeuw, sprak men van het kwartier Brussel van het hertogdom Brabant.

Ik zag hem dit keer van heel ver maar onmiskenbaar stak hij zijn wieken als schrale takken boven een plooi in het landschap uit: *de Hertboommolen*. Iedere Vlaming van omtrent mijn leeftijd kent die molen als *de Zepposmolen*. Naar een zeer populair jeugdfeuilleton dat de televisie uitzond. Deze molen wordt reeds vermeld in een cijsboek uit 1391. Hij staat ook nog bekend als „*de Tragische Molen*“ omdat er zich in zijn geschiedenis twee drama's hebben afgespeeld. In 1745 werd op nieuwjaarsdag in de molen ingebroken door de beruchte bende van Jan de Lichte. Betrapt vermoordden ze de molenaar Pieter van Lierde. En op zondag 22 april 1917 drongen rond 7 uur 's avonds vier gemaskerde mannen binnen in het huis van de molenaar, die afwezig was. De molenaarsvrouw werd vermoord.

Nijdig Neigembos

Het *Neigembos* is 65 hectare groot. Het is een bosreservaat op het grondgebied van Ninove. Een gemengd eiken- en beukenbos waarvan de bodem op en neer gaat tussen 20 tot 90 meter boven de zeespiegel. In normale omstandigheden zo nu en dan, hier en daar, nogal pittig wandelwerk maar met de dooiende sneeuw op de bevroren ondergrond was het een Calvarieberg.

Er lopen nogal wat sterk uitgesleten oude wegen door het bos, de bekende „holle wegen“. Zij hebben een uitgesproken microklimaat en in normale omstandigheden zijn ze doorgaans aangenaam te bewandelen. De diversiteit aan fauna en flora is zeer groot. Het Neigembos telt zowat 250 verschillende plantensoorten en allerlei diertjes kruipen, lopen of vliegen er rond. In dit bos laat men de natuur zoveel mogelijk zijn gang gaan zonder al te veel tussenkomst van de mens.

De wind eronder

Ook in *Denderwindeke* ben ik gepasseerd. Aan de buitenkant, weliswaar. Het is een dorp dat volop in Oost-

De Molen ter Zeven Wegen in Denderwindeke.

Author Quistnix at nl.wikipedia. Permission CC-BY-SA-25

Vlaanderen ligt en dat een deelgemeente is van Ninove. Zoals de naam laat vermoeden ligt het dorp in de Denderstreek. De toevoeging „Dender“ bij de dorpsnaam kwam er eigenlijk om onderscheid te maken met het eveneens Oost-Vlaamse Scheldewindeke. In het streekdialect wordt Denderwindeke *Winnik* genoemd.

In Denderwindeke werden fragmenten van voorwerpen en grondvesten van een Romeinse villa gevonden. De plaats werd al in 896 vermeld als *Vuenteka super fluvium Therma*. Het dorp heeft een stenen molen die zeer in het oog loopt: de *Molen Ter Zeven Wegen*. Het is een korenmolen die in 1790 is gebouwd. Een bergmolen die na een brand in 1863 is verhoogd. Dat verhoogde stuk is niet conisch zoals de onderkant maar cilindrisch. Dat heeft men gedaan om voldoende ruimte voor de molenkap te maken. De molen heeft tot 1955 op windkracht gemalen. Vanwege de slechte staat waarin de molen verkeerde, werd het wiekenkruis in 1991 verwijderd. In 1993 verkreeg de stad Ninove de vervallen molen in erfpacht en van 2002 tot 2005 werd hij zeer grondig gerestaureerd. Daar moet je niet te licht over denken want de molen werd daarbij helemaal afgebroken en vervolgens weer opgebouwd. Sinds de restauratie is hij weer maalvaardig.

Na een ware lijdensweg was ik blij een blik te kunnen werpen op *'t lattoenen mannikin up tconduyt ende torrekin van den backe vander fonteynen up de marct voer den ghulden cop te gheroudsberge*.

Deel 1 van de tocht. Vanuit het station van Brussel Centraal. 7,9 kilometer tot onder een viaduct in Anderlecht.

Deel 2. Tot Sint-Gertrudis-Pede. 7,3 kilometer

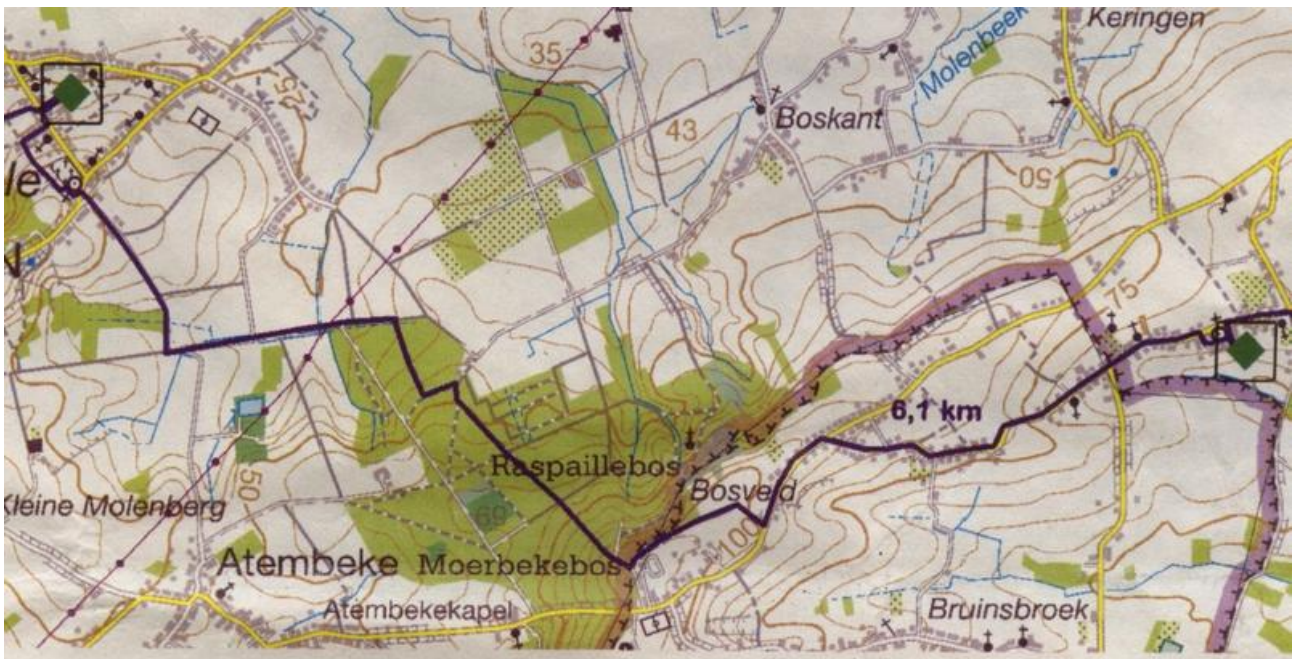
Deel 3 tot Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek

Deel 4 naar Denderwindeke

Deel 5 tot Waarbeke

Met deel 6 van de tocht sukkelden we tot in Onkerzele.

Nog een klein eindje tot de Zakkaai in Geraardsbergen. Na een bezoek aan het Manneken. Oef!

© 2013
Michel Christiaens